

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI**

**QIYOSIY REGIONALIZM
FANINING O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	300000 – Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot
Ta'lim sohasi:	310000 – Ijtimoiy va xulq atvorga mansub fanlar
Mutaxassislik:	70310205 - Xalqaro munosabatlar va tahlil: Yevropa va Osiyo tadqiqotlari

Toshkent-2025

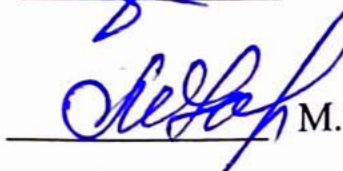
Tashqi siyosat va xalqaro iqtisodiy
munosabatlar instituti direktori

G. Arifjanov

Xalqaro munosabatlar kafedrasi mudiri

S. Bo'ronov

ARM boshlig'i

M. Yuldasheva

Fan/modul kodi QR1206	O'quv yili 2025-2026	Semestr 2	Kreditlar 6		
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 6		
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Qiyosiy Regionalizm		72	108	180
2.	<p style="text-align: center;">I. Fanning mazmuni</p> <p>Fanning maqsadi: regionalizm bo'yicha eng muhim nazariy yondashuvlarni tushunish va tushuntirish, dunyo bo'yicha mintaqaviy integratsiya tajribalarini qiyoslash, mintaqaviy tashkilotlarning institutsional tuzilishi va faoliyatini tahlil qilish, xavfsizlik, savdo, migratsiya va iqlim o'zgarishi kabi global muammolarga mintaqaviy javoblarni baholash, mintaqaviy hamkorlikning evolyutsiyasi, xilma-xilligi va natijalarini o'rganish uchun qiyosiy tahlil usullarni qo'llash, talabalarda qiyosiy siyosiy tahlil ko'nikmalarini rivojlantirishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi: mintaqaviy hamkorlikning asosiy harakatlantiruvchi kuchlarini baholash, nazariy asoslardan foydalangan holda keyslarni solishtirish, global boshqaruv va ko'p tomonlama diplomatiyadagi mintaqaviy tendensiyalarni aniqlash, mintaqaviy hamkorlikni shakllantirishda tashqi ishtirokchilarning rolini tushunish, talabalarining mintaqaviy tashkilotlar bo'yicha mustaqil tadqiqotlar olib borishi va regionalizm va uning kelajagi bo'yicha siyosiy munozalarda ishtirok etishidam iborat.</p> <p>Xorij tajribasiga muvofiqligi: Mazkur fan dasturi xalqaro tan olingan reytinglarda birinchi top 300 talik ro'yxatga kiruvchi Melburn Universiteti (QS 12) xorijiy tajribasini inobatga olgan holda takomillashtirildi.</p> <p style="text-align: center;">https://handbook.unimelb.edu.au/2024/subjects/pols90043</p> <p style="text-align: center;">II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p>1-mavzu. Regionalizm tushunchasi va mazmun-mohiyati. Global siyosatda regionalizmga bo'lgan umumiy qarashlar. Asosiy ta'riflar. Tarixiy evolyutsiya. Nima uchun mintaqalar muhimligini tushunish.</p> <p>2-mavzu. Qiyosiy regionalizm asoslari. Regionalizm nazariyalari: Neofunksionalizm va intergovernmentalizm. Yevropa Ittifoqi tajribasiga e'tibor qaratgan klassik integratsiya nazariyalari.</p>				

Integratsiyaning yoyilishi. Suverenitet. Davlat imtiyozlari.

3-mavzu. Globallashuv va regionalizm tadqiqi.

Globallashuv jarayoni va regionalizmning bir-biriga kompleks ta'siri, muammolar, istiqbol, kutilayotgan o'zgarishlar.

4-mavzu. Mumtoz va Yangi Regionalizm.

Global Janubda yangi regionalizmning paydo bo'lishi. Ko'p o'lchovli integratsiya. Global siyosiy iqtisoddagi o'zgarishlar.

5-6-mavzu. Yevropa Ittifoqida regionalizm.

Yevropa Ittifoqi (YI) modeli tahlili. Integratiya evolyutsiyasi. Institutlar va siyosat sohalari. YI boshqaruv tizimi. Mudofaa va tashqi siyosat sohalaridagi muammolar. YI va boshqa mintaqaviy integratsiyalar qiyosiy tahlili. Markaziy Osiyodagi integratsion jarayonlarning YI tajribasi bilan qiyosiy tahlili.

7-mavzu. Amerikada regionalizm.

Amerikada regionalizmining yuzaga kelishi, taqqoslash, farqli jihatlarini aniqlash. Yevropa va boshqa mintaqalar bilan qiyosiy tahlil qilish.

8-9-mavzu. Yaqin Sharq mintaqasida regionalizm muammolari.

Tarqoqlik. Mazhabparastlik. Tashqi ta'sir. Mintaqaviy tashkilotlarning muvaffaqiyatsizligi. Yaqin Sharqdagi regionalizmning boshqa mintaqalardan farqi.

10-mavzu. Arab davlatlari ligasi va Islom hamkorlik tashkiloti qiyosiy regionalizmi.

Arab davlatlari ligasi va Islom hamkorlik tashkilotining qiyosiy tahlili, farqli jihatlarini, o'xshashlik, umumiylik.

11-mavzu. Afrikada regionalizm.

Afrikaning geografik joylashuvi, uning regionalizmga ta'siri, xavfsizlik sohasidagi hamkorlik, mintaqaviy mojarolar dinamikasi va xavfsizlikning o'zaro bog'liqligi nazariyasi.

12-mavzu. Janubiy Osiyoda regionalizm.

ASEANning o'ziga xos modeli. Norasmiy institutlar. Mintaqaviy muloqot mexanizmi. Xitoy ta'siri. ASEANning Markaziy Osiyo integratsiyasi uchun beradigan tajribalari. ASEAN va boshqa mintaqaviy integratsiyalar qiyosiy tahlili.

13-14-mavzu. Janubi-sharqiy Osiyoda regionalizm.

Janubi-sharqiy Osiyoda regionalizm integratsiya jarayonlari rivoji. Regionalizm uchun shart-sharoitlar. Integratsiya uchun siyosiy iroda. Mintaqaviy tashkilotlar istiqboli. Mintaqada milliy o'zlik va regionalizm. Muvaffaqiyatli mintaqaviy integratsiyalar

15-16-mavzu. Shanxay hamkorlik tashkiloti va Turkiy davlatlar tashkiloti qiyosiy regionalizmi.

SHHT va TDTning o'ziga xos modeli. Norasmiy institutlar. Mintaqaviy muloqot mexanizmi. SHHT va TDTning Markaziy Osiyo integratsiyasi uchun beradigan tajribalari. Boshqa mintaqaviy integratsiyalar qiyosiy tahlili.

17-18-mavzu. Markaziy Osiyoda regionalizm

Markaziy Osiyoda integratsiya jarayonlari rivoji. Regionalizm uchun shart-sharoitlar. Integratsiya uchun siyosiy iroda. Mintaqaviy tashkilotlar istiqboli. Mintaqada milliy o'zlik va regionalizm. Muvaffaqiyatli mintaqaviy integratsiyalar va MO integratsiyasi istiqbollari.

III. AMALIY MASHG'ULOTLARI BO'YICHA KO'RSATMA VA TAVSIYALAR

Qiyosiy regionalizm fanidan amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Regionalizm tushunchasi va mazmun-mohiyati.
2. Qiyosiy regionalizm asoslari
3. Globallashuv va regionalizm tadqiqi
4. Mumtoz va Yangi Regionalizm
5. Yevropa Ittifoqida regionalizm
6. Amerikada regionalizm
7. Yaqin Sharq mintaqasida regionalizm muammolari
8. Arab davlatlari ligasi va Islom hamkorlik tashkiloti qiyosiy regionalizmi
9. Afrikada regionalizm.
10. Janubiy Osiyoda regionalizm
11. Janubi-sharqiy Osiyoda regionalizm
12. Shanxay hamkorlik tashkiloti va Turkiy davlatlar tashkiloti qiyosiy regionalizmi
13. Markaziy Osiyoda regionalizm

IV. MUSTAQIL TA'LIM VA MUSTAQIL ISHLAR

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:

- o'tilgan mavzuni chuqur o'rganishlari uchun darslik, o'quv materiallari bilan faol ishlash;
- ma'ruza, amaliy mashg'ulotlar va imtihonlarga oldindan tayyorgarlik ko'rish, vaqtdan unumli foydalanish;
- fan (modul)lar bo'yicha mustaqil ta'lim topshiriqlarini belgilangan muddatlarda taqdim etishi;
- mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda plagiat (ko'chirmakashlik)ga yo'l qo'ymasligi;
- kichik guruhlarda hamkorlikdagi mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda jamoaning umumiy maqsadiga mos harakat qilishi, o'ziga yuklatilgan vazifalarni o'z vaqtida bajarishi.

Mustaqil ta'limni tashkil etishda fanning xususiyatini inobatga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- mavzu yuzasidan tahliliy ma'lumot (esse) tayyorlash;
- kurs ishi (loyihasi)ni bajarish;
- aniq mavzu bo'yicha tahliliy taqdimot (prezentatsiya) tayyorlash;
- berilgan muammoni keng tahlil qilish, unga ta'rif va xulosalarni berish;

- amaliyotdagi mavjud muammoning yechimini topish, test, munozarali savollar va topshiriqlar tayyorlash orqali loyihalar ishlash ko'nikmasini shakllantirish;

- ilmiy maqola, tezislar va ma'ruza tayyorlash.

Shuningdek, **“Qiyosiy Regionalizm”** fanidan mustaqil ish sifatida quyidagi mavzulardan berilishi tavsiya etiladi:

1. YI va ASEAN institutsional strukturalarining qiyosiy tahlili
2. Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi: iqtisodiy integratsiya yoki geosiyosiy qurol?
3. Regionalizm va o'zlik: YI misolida
4. Yevropa Ittifoqining Global Janubdagi mintaqaviy integratsiya modellariga ta'siri
5. Xitoyning Bir Makon Bir Yo'l tashabbusi Xitoy boshchiligidagi mintaqaviylikning asosiy shakli sifatida
6. Mintaqaviy taraqqiyot banklarining qiyosiy tahlili: ADB, AfDB va EBRD.
7. Regionalizm va global inqirozlar
8. Mintaqaviy kuchlarning regionalizmni shakllantirishdagi roli (Turkiya, Hindiston, Eron)
9. Markaziy Osiyoda iqtisodiy integratsiya: mintaqaviy bozor istiqbollari
10. Mintaqaviy tashkilotlardagi kichik davlatlar: imkoniyatlar va cheklovlar
11. Osiyoda regionalizm: SAARC
12. COVID 19 ga nisbatan mintaqaviy javoblarning qiyosiy tahlili: YI va ASEAN misolida
13. Regionalizm nazariyalari: neofunksionalizm
14. Markaziy Osiyoda suv siyosati va ekologik hamkorlik
15. Rossiyaning Post-Sovet regionalizmida roli: integratsiyani yoki hukmronlik?
16. Regionalizm tashqi siyosat sifatida: Yevropa Ittifoqining boshqa mintaqalar bilan strategik hamkorligi
17. Geoiqtisodiyot va mintaqaviy bloklar: mintaqaviy ta'minot zanjirlarining rivojlanishi
18. Xavfsizlik va iqtisodiy regionalizmning bog'liqligi
19. Arab Ligasi mintaqaviy tashkilot sifatida qanchalik samarali?
20. Markaziy Osiyoda mintaqaviylik: tarixiy meros va zamonaviy muammolar.
21. Global boshqaruv va regionalizm kelajagi
22. O'ngchilik va populizmning regionalizmga ta'siri.
23. Mintaqaviy integratsiyani rivojlantirishda fuqarolik jamiyati va nodavlat notijorat tashkilotlarining roli
24. Mintaqaviy o'zlikni shakllantirishda til va madaniyatning o'rni
25. Raqamli regionalizm: ASEAN+3 davlatlari o'rtasida kiberxavfsizlik bo'yicha hamkorlik
26. Eski va Yangi regionalizm.
27. Mintaqaviy darajada iqlim boshqaruvi: Yevropa Ittifoqi misolida

	<p>28. Markaziy Osiyoda 2016 yildan beri mintaqaviy hamkorlikni tiklashda O'zbekistonning roli</p> <p>29. Migratsiya, chegaralar va regionalizm</p> <p>30. Raqamli regionalizm va texnologiyalar.</p> <p>31. Markaziy Osiyoda xavfsizlik regionalizmi: hamkorlik yoki raqobat.</p> <p>32. Iqtisodiy regionalizm</p> <p>33. Energetika va infratuzilma Markaziy Osiyoda mintaqaviy integratsiya vositalari sifatida</p> <p>34. Mintaqaviy savdo kelishuvlari va global savdo rejimlari: qarama-qarshilik yoki bir-birini to'ldirish.</p> <p>35. Nega Yaqin Sharqda mintaqaviylik muvaffaqiyatsizlikka uchradi: tanqidiy yondashuv.</p> <p>36. Mintaqaviy o'zlikning shakllanishi jarayonlari (ASEAN misolida)</p> <p>37. Markaziy Osiyoda madaniy va o'ziga xoslik asosidagi integratsiya.</p> <p>38. Xavfsizlik institutkari qiyosiy tahlili: NATO va KXSHT</p> <p>39. Keys: Brexit va regionalizmning kamchiliklari.</p> <p>40. Yevroosiyo integratsiyasi (YOII) fonida Markaziy Osiyo regionalizmi</p> <p>Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan taqdimot tayyorlash tavsiya etiladi.</p>
3.	<p>V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Talaba bilishi kerak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionalizm va mintaqaviy integratsiyaning asosiy tushunchalari, nazariyalari va tipologiyalarini tushunishi; dunyo bo'ylab turli mintaqaviy tashkilotlarni, jumladan ularning institutsional tuzilmalarini, maqsadlari va muammolarini aniqlashi va qiyoslashi; eski va yangi regionalizm o'rtasidagi farqlarni va ularning global siyosatga ta'siri haqida <i>tasavvurga ega bo'lishi</i>; • Turli mintaqaviy tashkilotlarning muvaffaqiyatlari va muvaffaqiyatsizliklarini tanqidiy baholash; tashqi aktorlar rolini tushunish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>; • o'z fikrini asosli va dalillarga tayanib ifodalash, mantiqiy fikrlashni rivojlantirish; tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilishga yo'naltirilgan yondashuvni egallash, axborot texnologiyalari va ilmiy-tadqiqot usullaridan samarali foydalanishni <i>malakalariga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • amaliy mashg'ulotlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

5.	<p align="center">VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, mustaqil ta'lim bo'yicha hamda joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish va/yoki og'zaki imtihonni topshirish.</p>
6.	<p align="center">VIII. ASOSIY VA QO'SHIMCHA O'QUV ADABIYOTLAR HAMDA AXBOROT MANBALARI</p> <p align="center">Asosiy adabiyotlar</p> <p>† 1. Börzel, Tanja A., and Thomas Risse (eds), The Oxford Handbook of Comparative Regionalism (2016; online edn, Oxford Academic, 7 Apr. 2016).</p> <p>† 2. Muhammadsidiqov M.M. Xalqaro mintaqashunoslik. O'quv qo'llanma. - T.: "Barkamol fayz media", 2017, 292 bet.</p> <p>† 3. Söderbaum, F. (2015). Early, Old, New and Comparative Regionalism. Freie Universität Berlin.</p> <p>† 4. Михайленко Е. Б. «Старый» и «новый» регионализм: теоретический дискурс. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2014. –116 с.</p> <p align="center">Qo'shimcha adabiyotlar</p> <p>5. Mirziyoyev Sh.M. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. - Toshkent: O'zbekiston, 2024.</p> <p>6. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023</p> <p>7. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va faravon yashaylik. 5-jild.- Toshkent: O'zbekiston, 2023.</p> <p>8. Mirziyoyev Sh.M. Inson qadri, uning huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlar uchun. –Toshkent: O'zbekiston, 2022.</p> <p>9. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: O'zbekiston, 2022.</p> <p>10. Shadieva G.M., T.S.Sharipov va boshqalar. Mintaqaviy iqtisodiyot. Samarqand iqtisodiyot va servis instituti. – Samarqand.: Fan bulog'i nashriyoti, 2023. - 442 bet.</p> <p>11. Mattli, Walter (1999). The Logic of Regional Integration: Europe and Beyond</p> <p>12. Van Langenhove, Luk (2011). Building Regions: The Regionalization of the World Order</p> <p>13. Laursen, Finn (Ed.) (2010). Comparative Regional Integration: Europe and Beyond</p> <p>14. Börzel, Tanja A. & van Hüllen, Vera (Eds.) (2015). Governance Transfer by Regional Organizations: Patching Together a Global Script</p> <p>15. Söderbaum, Fredrik & Shaw, Timothy M. (Eds.) (2003). Theories of New Regionalism: A Palgrave Reader</p> <p>16. Богатырева О.Н. Европейские модели регионализма: учеб. Пособие: М-во образования и науки Рос. Федерации, Урал. федер. ун-</p>

	<p>т. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2018. – 171 с.</p> <p style="text-align: center;">Scopusdan maqolalar</p> <p>17. Acharya, Amitav (2007). “The Emerging Regional Architecture of World Politics.” <i>World Politics</i>, 59(4): 629–652.</p> <p>18. Jetschke, Anja & Lenz, Tobias (2013). “Does Regionalism Diffuse? A New Research Agenda for the Study of Regional Organizations.” <i>Journal of European Public Policy</i>, 20(4): 626–637.</p> <p>19. Acharya, Amitav (2014). “Comparative Regionalism: A Field Whose Time Has Come?” <i>The International Spectator</i>, 49(1): 3–15.</p> <p>20. Fawn, Rick (2009). “‘Regions’ and Their Study: Wherefrom, What for and Whereto?” <i>Review of International Studies</i>, 35(S1): 5-34.</p> <p style="text-align: center;">Axborot manbalari</p> <p>21. www.gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi hukumat portali.</p> <p>22. www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi.</p> <p style="text-align: center;">Ilmiy bazalar:</p> <p>23. https://www.jstor.org/</p> <p>24. https://www.tandfonline.com</p> <p>25. https://www.sciencedirect.com/</p>
7.	<p>Fanning o‘quv dasturi “Xalqaro munosabatlar” kafedrasida ishlab chiqilgan va 2025-yil 18-iyundagi 21-sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan.</p> <p>O‘quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2025-yil 28-iyundagi 11-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.</p>
8.	<p>Fan/modul uchun ma’sul: Suyunova B.S. – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti “Xalqaro munosabatlar” kafedrasi katta o‘qituvchisi, PhD</p>
9.	<p>Taqrizchilar: S.A.Jo‘rayev – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti “Xalqaro munosabatlari” kafedrasi professori, s.f.d. E.S.Sultonova. – JIDU “Xalqaro munosabatlar” kafedrasi professori, s.f.d.</p>